

ARCKENHOLTZ, JOHAN
NYSTRÖM, PETTER JÖRANSSON

**En wäns bref utur Stockholm til sin goda
wän uti Giötheborg, angående det här i
Swerige inrättade Ost-indiske compagnie.
=Anon.= Stockholm, tryckt hos Peter Jörans
son Nyström, 1734.**

Stockholm
1734

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

ASPKEN HOLTZ

Subent

Cont. no.

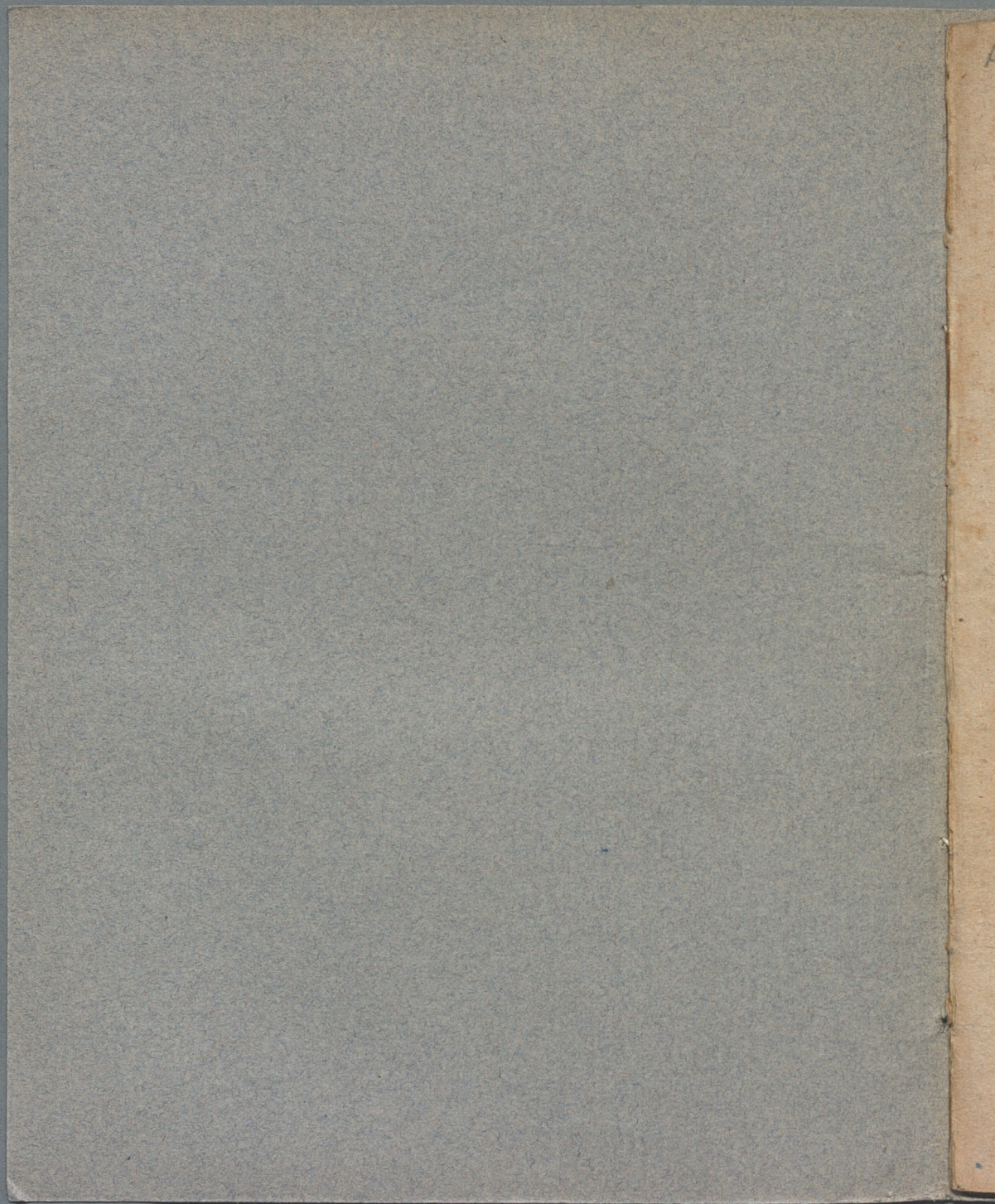
111

112

1708-1829

1781

ARCKENHOLTZ, Johan

En Wans

sv. Saml.
Polic. ekon.
skriv.

1700-1829
1734

Uttur Stockholm

Til

Sin Goda Wän

Uti Gjötheborg,

Angående

Det här i Sverige inrättade

Ost - Indiske

COMPAGNIE.

STOCKHOLM,

Tryckt hos PETER JÖRANSSON NYSTRÖM, 1734.

Johan Arckenholtz

Företal.

AUdiatur & altera pars: eller, låtom
och höra Skiålen mot och med;
är en så gammal utsägo, och i sunnda
förnuftet så wäl grundad sats, at den Do-
mare blifwit, hos alla Folckslag och i alla
tider, hållen för en wäldug och oråträdig
Man, som på den ena partens ensidiga an-
gifwande och förebrackte skiensagra Bewis,
endast och allenast stödt sin dom, utan at
förut hafwa anhördt och med acktsamhet
jämfördt, samt i lika billigt öfwerwägande
hos sig komma låtit, hwad den andra par-
ten til sin oskulds betygande eller rättighets
bewisande, hade haft at anföra.

Det som är en Domares plikt, i anseende
de til twistande Parter och sådana ne saker som
an

angå enskylte Personer: det samma är enkannerligen Publici Skyldighet, i anseende til de måhl, som röra en stor del Undersåtares bästa, eller en hel Nations wälfärd i gemen: och så illa lucktande sådane Parter göra sig hos bestedtligt Folck, hwilka, söka at med mutor besticka, eller genom andra konstler öfwertala Domaren til deras orättfärdiga sakrs befrämjande til godt slut: äfwen så illa och ännu långt wärre, borde sådane Personers giöremål ansees, som wetande och wiljande, genom ondt och godt ryckte, wille inbilla Publicum en tings godhet och förträfflighet, den de, utan at förut hafwa welat låta sig öfwertygas medelst sunda slut-satser om den twistade sakens skabelighet, dock ånteligen, efter en beflagelig erfarenhet och egit samwetes öfwertygande, stelswa måste tilstå wara Nationen förderfwelig, och med tiden lända til des oboteliga skada, om intet krafftige medel snart tages wid handen, til at förekomma den samma.

Huruwida detta Raisonnement kan med fog lämpas på närwarande ämne, lemnas billigt til den benägne Läsarens egit omböme. Imedlertid som en på sitt sätt mycket lystet

Scribent, har uti sine tryckte Skrifter we-
lat ibland annat wisa både nyttan och nöd-
wändigheten af det Swänska Ost-Indiske
Compagnie och dess Handel, och til den äns-
dan tagit sig dess försvar så sorgfälligt an,
at han liksom beklagar sig; det intet mer än
en enda, så mycket honom witterligt wore,
skrifteligen författat någre påminnelser öf-
wer de ämnen han har afhandlat: hwar ut-
tas man har ordsak at tro, som hade wår
Auctor icke läst det Bref, som en god Wån
skrifwit sin Wån til, om samma Ost-Indiska
Handel; Alltså har man tänckt gjöra Publico
tienst med berörde Brefs utgifwande, så wäl
som ock wår Auctor ett beshynnerligt nöje,
om man, efter dess egen uttrade åskundan,
på ett uppenbart sätt, gifwer honom derutas
behörig del och tillika anledning, at, så wida
han gitter, uplösa de nya twiswelsmåhl, som
yppa sig wid denne gramliga Sakens när-
mare skärskådande.

Ett som man i synnerhet åskar utaf wår
Auctor, är, at han icke framdeles, såsom ofta
hårtils skiedt, beropar sig på sitt förnufts
styrcka, förnuftets domstol, förnuftets
redi-

rediga slut, samt oöwidersäijelige och ö-
gonstjenlige bewis; ty om han ej förmår
framte giltigare skäl til sin Sats bestyrkan-
de, än dem han härtils anfördt uti sina
Skrifter; så måste han ej förtycka, om man
säger: det hans klingande Ordasätt wilja
betyda något, som är närmast till intet; och
huru wil han at man skal annars dömma
om hans Logica eller Slutkonst, emedan han
i stället för at bewisa sin sats, såsom han lof-
war och som sig bör, stryker öfwer Saken
med en leen Harfot och اسپسار sine Läsare
med toma lösten at wilja bewisa henne
nedanföre: änskiönt när man läst hela
hans Skrift igenom; de rätta Bewisen äro
ingenstädes til finnandes, utan saknas wid
slutet äfwen som wid början. Men det lö-
nar ej mödan, at med större widlystighet
tala här om. Den omälduge Läsaren får
nu stelf dömma, på hwilken bera stidan de
stärckaste Skäl och Bewis förekomma.

* * * *

Min Herre.

Ster begäran har jag eij welat underlåta, at gifwa eder deel af min uprichtige mening om den Ost-Indiske Handelen, så wäl som om den skada eller nytta, som Riket wid närwarande tillstånd kan derigenom förwänta.

Det kan aldrig förnekas, at ju den *Chinesiske* Handelen, i anseende til Europa i gemen, är högst skadelig; ty så wida *Chineserne* taga intet annat i betalning eller i byte för deras Lands-producter än allenast rent och finhaltigt Silfwer, hwilket dock är den ädlaste, men derhos sparsammaste *Materia*, som GUD och Naturen förunt Europa; kan deraf eij annat slutas, än at Europerne twärt emot sunda förnuftet få efter deras eget förders, och genom en skadelig Handel med *Indianerne*, förwandla det redbaraste som de äga uti onödigt ler och höd, som intet tienar til annat, än at underhålla och befordra de tre hufwud-ödygder, hwilka GUDs Ande i synnerhet bestraffar, nemligen, ögons lust, kötsens lust, och ett högfärdigt lefwerne; warandes ingen annan som wid denne allmänne blindheten och såkunnigheten profiterar, än allenast Hålländaren och til en del Engelsman, hwilke,
så

så wida de sitta i öfwer=*balance*, äro såsom *Chinesernes Cassereer* och *Uppbördsmän*, och niuta uti lön för beswäret en frij *Consumtion*, den de andre *Europiske Nationer* måste för dem betala.

Men wil man betrackta denne *Handelen* i synnerhet och i anseende til *Sverige*, som lärer ännu bekägeligen stå uti under=*balance*, och kan med möda försja endast för sin egen *Consumtion* af aldeles onödige och förderfwelige *Wahror*, för hwilka våra redbare och bästa *effecter* ähr ifrån ähr måste uthöwas; så är denne *Handel*, förståendes uppå sådan fot som den nu är inrättad, aldeles oförswarlig och ganska skadelig: Ty om man ock medgifwer, at wit kunde tilbyta oss *Porcellain* för *Gråberg*, *Thè* för *Enebår* och *Rönnebår*, samt *Syddentyger* för *Blaggarn* och andre sådane *Saker*, som här wore god råd uppå, och utan affaknad kunde aflåtas, hwilket i anseende til nödwändigheten och nyttan kunde skattas jämgodt och *equivalent*; så hade man likwist ordsak at ångra bytet, om icke för annat, dock för det *Stiålet* skull, at *Rikets Inbyggare* der igenom måste afwänjas ifrån slögder och arbete, som för dem är äfwen så angelägit och nödigt, som sielfwa maten: icke til förtigandes, at *Nationen* tager en obotelig skada til hälsa och krafter af desse fremmande wårter, ty dageliga förfarenheten intyggar, at sedan man begynt at förackta det hälsosamma förråd, som *Skaparen* til vår nödtorft och *Conservation* förordnat, och i det stället läckras efter de warne *Climateers producker*, har man otroligen mycket förlorat och tillsatt af hälsa och styrkia, det wåre nu upwårande wäkelige *Barn* bäst kunna besanna.

Men

Men när man här til widare lägger denna omständighet, at genom mer bemelte i fullt hopp brackte Ost-Indiske Handel, uthdrages af Riket alt hwad reelt och redbart är; ty det kan intet fela, at hwar ifrån Capitalet kommer, dit måste ock *avancen* flyta; så kan man med största Skäl förlikna denne farliga Handel wid de Egyptiske magre nöten, som upsluka alt det goda och fetman som finnes här i Landet: wid en swamp, som insuger och uttorkar ända til blodet och sielfwa mårgen, och lemnar allenast en torr benragla qwar: wid en *magnet*, som icke underlåter at draga til sig, så länge någon stång jern är igen; då man sedan wid påkommande nöd och beswårigheter, lærer genom en bedröfwelig erfarenhet blifwa, fast än alt försent, warse hwad en således utmargad och förswagad Kropp kan uthålla; warandes at fruchta, det jemwäl de, som haft största nyttan deraf, låra då redan hafwa giordt, som wisja Sommarfoglar, hwilka, sedan de åtniutit den blida sommarens fågnad och gröda, wisja icke afbida den annalkande winterens strångbet, utan öfwergifwa ett magert och olyckeligt Land, hwarest intet mera är at hämta; denna öfwerhängande fara tyckes wara så ögonstienlig, at den, oackadt hwarjehanda ursäckers förebärande och många inbillade förmaners utlofwande, lærer likwist frambyta, och draga alla oförblandade ögon til skålig upmärksamhet.

Ty om här wil förebåras, som wore det redan anstälte försök förnemligast giordt i den wälmening, at förut wisja utforska, på hwad sätt en sådan Handel icke allenast til *Interessenternes* nytta, utan ock til Rikets Allmänna Bästa kunde inrättas, efter man ett

wisse

wiste hwilka Wahror skulle wara nyttigast til *Consumption* hemma i Landet, eller för wår egen nödorst gagneligast &c. &c. Så lemna man til hwar förnuftig Mans bepröfwande, om den kan säkas antingen förstå sin sak, eller med alsware och uprichtighet påsyfta det Allmänna Bästa, som icke giordt sig fullkomligen först underrättad, hwad det Landet, som med en sådan Handel skal uphielpas, egenteligen behöfwer, och hwilka Wahror til införsel kunde wara gagnelige eller skadelige för Rikets förut giorde nyttige inrättningar och författningar; ty eljest wore den genom *Octroijen* ålagde förbindelsen aldeles utan warctan, som likwål *dicterar*, at igenom den *Ost-Indiske Handelen*, de *Jurikes Producter*, *Tillwårdningar* och *Manufactorier* skola befrämjas: hwilket om det icke stier, har man orsak at sluta, at den som befordrat denne Handel, warit mera omtänckt på egit, än det Allmänna Bästa.

Efter alla riktige Grundreglor bör en god och nyttig *Commercie* hafwa för ändamåhl at förwandla Landets redbara *producter* uti *contante* penningar, eller sådane *retourer*, som äro råå ämnen, och kunna hemma i Landet *nobiliteras*, hwar igenom *Undersåtarne* förtiena arbets-lönen, (som är altijd mer än *sielfwa materien*) och Landets fattige få tilfålle at med åhran föda sig: hwilket ock har warit *Nådige Öfwerhetens* affeende wid *Octroijens* förlånande för *Ost-Indiske Compagniet*, som af 4 *h.* astagas kan: men huru litet den *Ost-Indiska Handelen*, sådan, som den hos oss begynt är, kan efter berörde säkra *principier* hålla profwet, och swara emot *Intentionen* af *Octroijen*, det wisar sig mer än alt för mycket af *sielfwa Wercket*, och låter nogsamnt förstå, det wi hafwa aldrig at förwän-

ta sådane nyttige *retourer* ifrån *China*, utan *Ewerje* deremot lærer, under hwarjehanda fåfånga ursäkter, åhrligen uppfyllas med tilwårckade främmande *Waror* i stället för *rudematerier*.

At denne fruchtan icke är ogrundad, tyckes ock derutas kunna slutas, at man redan uthmålar wåre *Syden*. Wårck såsom mindre nyttige, twiswels utan i den afficht, at *Ost-Indiska* Handelen må behålla så mycket friare fart: hwilket hos hwar rättfint *Patriot*, som wet at wåre *Syden-Fabriquer* kunna här med tiden drifwas til tämmelig fullkomlighet, måste förorsaka en wemodig estertäncka, at Landets egne *Barnskola* så illa handteras.

Th hwad man ock wil lådas ansee wåre *Wle-Fabriquer* med mildare ögon, i det man uthläs war wilja uphielpa dem med god afjättning i *Ost Indien* och *China*, allenast at *Wle-Sorterne* blifwa tilwårckade sådana som det Landet fordrar, samt så gode och för så ståtligt prifs, som de finnas i de öfrige Länder i *Europa* &c. &c. så finner ju hwar ock en lätteligen af dese och dylika *Clausuler* och *Conditioner*, at de för blåtta *stien* skull blifwa anförde, til at derigenom giora wårckställigheten omdöjelig, emedan ingen lærer kunna förmoda, at wåre swage och nyss påbegynte Wårck, skola i början kunna sträckia sig lika med de *Utländske*, gamla och i full drift stadde *Fabriquer*, med hwilka wåre egne nyss uprättade *Jurikes Fabriquer*, oackrad alla nödige tagne *messeurer*, ännu swåriligen kunna hålla tidp.

Man skulle wål täncka, at *ratio Politica* borde förnä wårt *Ost-Indiska Compagnie*, oackradt *Differencen* på priset emellan *In- och Ut-Rikes* tilwårckade *Waror*, at taga til *exportation* något partije af wåre
 III

Ull-tilwårckningar, på det Nationen än widare måtte hållas utt inbillning, som befordrades dermed *Jarikes Fabriquerne*, efter Riket finge då en affättning på nödige Waror til 1000 Plåtar eller något mera, ånkiönt deremot inbractes *Consumtion* af *bagateller* och onödigheter för många tunnor Guld, och det til större delen utan tull och andre wanlige umgiälder. Men så blifwer likwål frågan: om sådan *exportation* af egne Ull-tilwårckningar kan såljas wara nu förtijden nyttig, enär man ännu intet hunnit i stånd, at dermed til förnödenheten kunna försee sielfwa Inwånarne i Landet? ty ehelt wille det blifwa en tokut Hushållning at försälja *Ulle-Wahrer* utur Landet för godt lidp, och deremot til eget bruk införskrifwa samma slags arbetade Wahrer, och derföre betala tull och andre omkostningar. Det wore sanneligen en underlig Handel.

Hwad de andre *effecter* angår, såsom Jern, Koppar, Tiåra ic. så tror man dermed kunna giöra båt-tre *Marcknad* på *Levant*, och andra orter hwarest bemelte Waror äro begiärliche, och kunna straxt förwandelas i Penningar, *rudematerier* och sådane Saker, som för Landet äro oumgångelige och nödige: såsom, Salt, Bomulsgarn, Wijn, Socker och dylike förnödenheter, som hafwa med sig någon wårckelig nytta och wårde.

Wille man åter uthgifs wa det för en särdeles förman, som Riket skulle tilflyta af denne *Ost-Indiske Handel*, dermed, at den samma skulle befordra *Consumtion* af allehandå Mat-waror som *stieppen* böra förses med, såsom, Miöl, Bröd, Salt, Smör, Bönor, Urter ic. så är det ju allom bekant, at *Swerige* icke äger i sig sielf så stort förråd af sådane *Persedlar*, at man ju behöfwer åhrligen til egen förnödenhet låta dem hit in-

komma ifrån Curland, Hollsten, Norige och andre orter: så at förtiensten på Ost-Indiske Skieps-provisionen lærer sögo *meritera* namn af förmån, at den eller flere dylika säfänge afsmälningar, med förlust af Rikets sanfkyldige wälfärd, bör betalas.

Hwad skälilig anledning i öfrigt kan wara, at så mycket påcka på den i Räder förunte *Octroj*, lika som *Compagniet* derigenom skulle wara befästade uti en oinfränckt macht, och fullkommen egenwilja, til at giöra och låta uti *Oeconomie*-och *Commercie*-mähl, som den lystet och behagar, och at deras Handels frihet intet bör ställas under ringaste inifränckning, ehuru mycket det Allmänna Bästa derwid lida skulle, wil falla swårt at begripa. Ty *Octrojen* lærer intet kunna anses för mer än en *Speciel* Förordning. En *Speciel* Förordning kan intet *prevalera* för en allmän Lag. All Lag skal wara sådan, at den tienar til det meniga Bästa. Då Lagen blifwer skadelig, så är thet intet mera Lag, utan Olag, och bör afläggas, som siunde *Domare*-Reglan förmår: börändes til följe af 12. och 18. *Domare*-Reglan uti all Lag granneligen acktas, hwad hans upfat war som Lagen gjorde, annars warder han misbruktad, och wändes til et annat sinne, än hans mening war som Lagen gjorde; ty den gör emot Lag, som gör emot Lagsens mening, ändock han synes giöra som orden lyda i Lagen. Som nu ingen kan tro, det Nådige Öfverbeten wid bemelte Ost-Indiska Handels *Octrojen*s förändrande, någonsin skulle hafwa haft i sinnet, at et kort förut instängt dylikt *Compagnie* skulle få åter upkomma, och här uthbryta; så är ännu mindre til *presumerandes*, at samtelige de til *Undersätarnes* förkofring och Rikets

Rikets uppielpande, tid efter annan utgångne hälsofsamma Förordningar och Privilegier, med detta Ost-Indiska Handels-Compagniets upstigande, hwar af dock främmande allena profitera, skulle försvinna och gidsras til intet; ty ingen hatar sitt eget kött: och Nådige Sverhheten hafwer, med Rikens Höglof. Ständer, användt all för stor möda, arbete och omkostnad til at uprätta In-Rikes Manufactorier, at de nu skulle, för någre enskylte Personers bättnad skull, willa förspilla allsamman, och förrycka det med så stor försigtighet, en gång faststälte berömliga ändemål.

I anledning hwar utaf, man ock läser kunna med säkerhet sluta, at den förlante Octroijen icke bör anmars förtydas, än Sifwarens act och mening warit derwid, ett eller den förunte friheten widare sträckas, än Rikets gagn och nytta sådant kan tåla; ty den menige Mans bästa är den yppersta Lagen, och derföre det, som finnes den menige Man til nytto wara, det bör hållas för Lag, ändock at beskrifwen Lag efter orden synes annorlunda lyda, som is Domare-Reglan läser; derföre om ock den utgifne Octroijen wore författad i Generale Termer, så synes den dock böra inskränckas efter sieltwa systomalet, som är, at den skulle förnemligast tienna til at befordra och uppielpa Manufactorierne i Riket, hwilket nogsamnt kan aftagas af bemelte Octroijes 4 §.

Wille någon inwända och sätta, at Publica fides kunde til nationens wanheder fränckas, om den förlante Octroijen skulle undergå någon ändring: så tyckes man med stål kunna swara der emot: at som Under-sätarnes enskylta och Rikets allmänna wälfärd äro med hwar annan så nära sammanfogade, at de aldrig kunna

ätthillias, och at framfarne, så wäl som nu warande
 Sweriges Glorwürdige Konungar, tid efter annan benä-
 dat sine trogne Undersätare för deras egen skull, och så-
 som stadde uti en wälment författning och påbegynt arbe-
 te til gemensam förkofring, med åtstillige härlige *privile-*
gier, med nådig försäkring at framgent wilja skydda och
 bibehålla dem dertwid, uti hwilken förtröstan, många Un-
 dersätare jemwähl stuckit sin egen och andras förmågo uti
Manufactorierne, dermed til at med deras myckna be-
 swår tiena sig och *Publico*; så synes oförgripeligen, at *Fi-*
des Publica skulle lida långt mer, om Undersätarne bleswo
 skilde wid sina långt tilförene förwårswade friheter och
Privilegier, än om Nådige Öfwerheten förklarar deß för-
 länte *Octroj* efter deß Nådige *intention*, och ställer den
 samma innom sine råtta *francor*; ty eljest skulle alle lof-
 lige och til allmän förkofring tienande närings medel in-
 nom Riket til större delen uphäfwas och onyttig gådras,
 och Landets egne Barn lida nöd och fattigdom, när den
 måsta i Riket fallande förtienst kommo främmandom i
 händer: der desse likwäl borde påminna sig den *resolution*
 som utföll för *Cananeiska* *Qwinnan* *Matth. 15.* ty om de
 främmande få samla smulorne, böra de dertför tacka, och
 icke biuda til at taga brödet af munnen på Barnen.

Det wil då ganska litet förslå til *Silkes-Manufactur-*
Wärckens wid macht hållan- och utwidgande i Riket, om
 de allenast skola kunna tilwårcka sina *Saker* af mindre
 wårde, ty med den ringa förtiensten lærer wäl *Manufa-*
ctoristerne kunna omödeligen bestå: hwarföre ock om *Ost-*
Indiske Compagniet får så fortsara som det redan begynt,
 til at utan *gravation* införa til försälgning de förnämsta
 slags *Tyger* och *Etoffier*, hwar af man här wid *Manu-*
factorierne kunde förwänta sig måsta *Consumtion*; så sy-

nes ett annat kunna följa, än at våra Wäret, hwarwid så många Menniskior redan hafwa deras underhåld, och flere framdeles kunna finna, måste aldeles affianna och förddas.

Ty ehuruwäl man skulle förmena, at införslen och försäljningen af de *Ost-Indiske* Wärorne intet skal kunna prejudicera *Jurikes Fabriquerne*, efter som man påstår, at de *Juhånska* Tilwärcningar äro långt bättre än de *Ost-Indiska*, då afsättningen af de förre ett låret falla swär; så intygar likwist dageliga förfarenheten, at emedan fåfängeligheten beklageligen tagit så öfwerhanden hos en stor del af våra *Fruentimmer*, at de intet gierna wilja bära en Klädning längre än några månader; så fråga de mera efter godt klöp, än efter god *Wahra*, och klöpa således hållre slätta Tyger för lindrigt pris, än at de skola wäga en skällig betalning på upricktigt *Gods*, hwar igenom tiltället kunde dem betagas, at så ofta få ömsa och wisa sig uti en ny Klädning. Och hward wil man säga om de många *Nipper* och *Sammeten* som *Compagniet* twert emot det allmänna Förbudet af den 18 *Nov.* 1731. af egen mæckt och myndighet hit infördt och offenteligen debiterat? kan wäl sådant bestå med den undfångna *O-troij*? eller är den icke wärd at mista sin frihet som henne misbrukas? efter 21 *Domare-Reglans* lydelse.

Ja, låret *Compagniet* swara: asseendet här wid har warit godt; man har sökt at dermed förekomma den skadeliga *Kramhandelen* emellan främmande och *Juhånska* Köpmän, som på intet annat sätt kan hämmas, än genom *Compagniets* frihet at få införa sådane *Wäror* och försälja dem för godt pris, såsom man nu giordt; ty när man noga ransakar, låret man finna at hwarcken Förordningar eller Förbud äro nog mächtige til at förhindra
Utlän-

Utlänfka Wärrors införel. Detta Inkaflet är både öm-
 feligit och löfeligit. *Compagniet* säger sig wilja förekom-
 ma Kramhandelen, och idkar den samma långt mer än
 den någonsin warit förr fördfwat, hafwandes i många
 Städer fina uplagor och *Commissionairer* til *minutering*,
 och gått derutinnan så wida, at man fått hos dem til
 köps allehanda slags Band, Lijor, Smillior, Kambar,
 The &c. både ftålpunds, alns och ftuckewis; hwar af
 lätteligen synes kunna attagas, at *Compagniets* ändamål
 är, at också draga Kramhandelen til sig, til at göra sig
 Måstare af all Handel i Riket; warandes utom def en
 beklagelig fanning, at den Utlänfka Kramhandelen uppå
 20 år icke hade kunnat göra *Jurikes Manufacturerne*
 så stor skada och afbräck, som den nu inbrackte *Svenska*
Oft-Indiske Kramhandelen dem tilfkyndat uppå ett enda
 år, aldenftund de inkommande Utlänfka Wärror blifwit
 befwarade med hög tull och andre umgiälder, då *Manu-*
factorifterne altid kunnat hålla köp med de andre Hand-
 lande, jemte förhoppning, at defse kunde wara *Manufa-*
ctorifternes afnämare, och således befordra den ena den
 andras inbördes nytta uti kärlek och enighet. Men *Com-*
pagniet erlåggar allenast en mycket ringa afgift för låste-
 tablet, som intet swarar til 100 delen emot det som derfö-
 re borde betalas, och kan således lätteligen få både Hand-
 lande och *Manufactorifter* utur Skolan, at samtelige
 blifwa ruinerade och oförmögne til at framdeles draga
 til *Publici* understöd påkommande Borgerliga onera:
 hwarjemte Cronans säkra *revenueurer* och *Inkomfter* må-
 ste förfwinna.

Om nu Riket medelst det stora misfbruk som denne
Oft-indiske Handel här åftad kommer, bleswo försatt i ett
 så beklageligit tilftånd, (det dock Gud nådeligen afwårje)
 män

mån tro *Interessenterne* skulle wid tillstånde angelägna
 tarfwoor: stiga fram til at draga tillbaka in i Riket de
 förut remitterade *Capitaler*; at dermed upfylla bristen
 i *Publique Cassan*? eller mån tro Höga Öfwerheten wid
 sådant tillfälle eij hade mera och säkrare tillgång hos sine
 egne trogne *Undersätare*, än hos någre allenast efter för-
 tjensten sökande, och *ubique* hemma warande *Personer*?
 sannerligen, ännu hafwer aldrig *Svenska Nationen* swi-
 kit i tro och kärlek för *Konung* och *Fäderneslandet*, at de
 ju alltid, när nöden fordrat, bidragit af god wilja efter
 yttersta förmågo, och låra framdeles eij heller undfalla,
 när de skyddas och handhafwas wid deras wälfångne *Pri-
 vilegier* och rättigheter, och lemnas i stånd at kunna full-
 giodra deras skyldighet: hwilket alt Glorwürdigst i ämin-
 nelse *Konung GUSTAF ADOLPH* wäl betractat, och
 derföre uti des för et dylikt år 1626 på tapeten frambrack-
 te *Ost-Indiskt Compagnie* allernådigtst utfärdade *Octroij*,
 förbehållit sig och *Eronan* wiß tull och tillönde af hwad
 som infördes i *Landet*, såsom ock at *Ost-Indiske Handelen*
 på det sättet skulle drifwas, at intet *Städerne* eller des
 trogne *Undersätare* af det handlande *Borgerskapet* til
 deras *Handel* derigenom skulle blifwa *præjudicerade*.

Här utaf *Pönjes*, at ehuru *Sverige* den tiden icke
 warit försedt med egna *Manufactorier*, som här nu fin-
 nas, och med ömhet wilja wara handterade, på det de
 måge vprätt hållas och tilwåra, så har man likwisi dra-
 git all nödig omsorg, at den uprättade *Compagnie Han-
 delen*, icke skulle på något sätt giodra *Undersätarena* någon
 skada: hwilken försicketighet jemwål i andra *Länder*, hwa-
 rest *Indiske Compagnier* sig fästa, alltid blifwit brukad
 och i acht tagen, så at aldrig något *Handels Compagnie*
 i be-

i hela Werlden har nyttiat en så oinfränckt frihet, som detta Svenska Ost-Indiske Compagniet sig wil tilwälla. Ty ehuruwål Ost-Indiske Compagniet i Hålland har, genom sin förwårswade macht och rikedom satt sig i den fördelactiga situation, at det snart all ting der kan ut-
 rätta (hvilket ock förtienar at bemärckas i anseende der-
 til, at et dylikt Compagnie torde åfwen i framtijden wil-
 ja aldeles förestriwa sielfwa Landets Regering, Lag och
 befallning,) så finner man likwål, at *Fabriquer* och *Ma-
 nufactories* ännu ingenstads mera *florera* än åfwen der:
 hwilket nogsamnt bewittnar, at Ost-Indiska Handelen är
 så modererad och inråttad, at han intet kan skada *Manu-
 facturerna*: aldenstund emellan Ost-Indiska Compagniets
 förnämsta winst och båtnad härsktit och än tillflyter utaf
 den anseuliga *Specerie-Handelen*, hwilken det sig nästan
 allena uti Ost-Indien bemächtigat: så winlägger ock *Com-
 pagniet* sig förnämligast om bemelte fördelactige Handel;
 tagandes med sig til hemförsel *Thè*, *Porcellain* och *Sitt-
 dentyger*, såsom fyllnad i ladningen el'er såsom ondt med
 godt, intet til egen *Consumtion*, (förutan *Thè* som *Na-
 tionen* måst i mangel af godt dricka nödgas betiena sig
 utaf,) utan til *Exportation* i andra Länder, och dermed,
 jänkte för egne *Tilwårckningar*, som altid gå i full af-
 sättning, draga fremmande penningar och andra redbare
effecter til sig, så at der samlas af många händer utt god
 ordning, och för den ena penningen skull förkastas ett
 den andra.

Genom samma kloka och försichtige Hushållning, har
 Engeland skaffat sig både rikedom och beröm. Ty så
 snart man förmärckte, at Ost-Indiske Handelen wille *pre-
 judicera* *Jurikes Manufacturien*, har man satt dy grant-
 sor före, och aldeles förbudit både bruk och nyttjande af
 såda-

sådane främmande Wärror, som i någor måtto kunde lända deras egne Werck til förfång. Det är då löde wärde, at somlige säga, det en sådan Hälsofamn Förordning woro frambrackt i Engeland genom någras *Intriguer*, ty sedan den tiden har Engeland funnit sig derwid gansta wäl, och wore til önsandes, det man äfwen hos oss fluge höra af sådane *Intriguer*, som lyfta på Rikets Bästa, och icke på des fördelle.

Hwem kan och neka, at ju flere idoge och nyttige arbetare finnes uti et Land, ju mera förtienst gifwes der, hwilken åter *roulerar* utur hand i hand och förloras icke, utan tienar alltid til nödig utkomst, ell' annorlunda än blodet som löper igenom ådrarna och gör kroppen stark och skickelig til all förrättning. Men deremot kan icke sela, at så snart tilfalle til arbete betages *Inwånarna*, inställa sig genast lättia och fattigdom, såsom twenne ofskiljactige följeslagare, af hwilka den ena med sitt gi't, och den andra med sin tyngd så *insjiera* och beswära hela kroppen, at den omsider måste förgås; hwarföre man billigt med en *Auctor* sluta må, at den *Commercie* som drifwes uti et Land med des skada, och hwar igenom Landets *Inbyggare* blifwa ifrån åhr til åhr fattige (*), bör intet kal-

C 2

las

(*) At detta wärkeligen sker igenom vår Ost-Indiska Handel, kan och med följande uträkning bewisas:

Man ponerar at det första Ost-Indiska skeppet hade med sig i reda Pengar och effekter 6 tunnor Guld, eller 600000 Daler Silf:mt. Af denne Summan hörde Swenska Undersåtare til en 9:de del, men man wil dock sätta här en 6:te del, eller 100000 Daler Smt. För hela detta Capitalet dractes hit tilbakars efter *Compagniets* egit tillsäende 15 tunn. guld, eller 1500000 D. Smt. uti *Sijbentyger*, *The*, *Porcellainer* och annat smått. Utaf hela denne Summan, säija nu *Compagniets* *Interessenter* wara til *Utrikes* orter utskiepat gods til 500000 Dal. Smts wärde: måste altså hafwa blifwit i Landet gods til 1000000 Dal. Smt. Nu kunna de för Swensk räknung insatte 100000 Dal. Smt. intet ränta i proportion til hela *Capitalen* mer än en 6:te del, som gide 270000 Dal. Smt. uti *Wärror*: hwilka om de blifwit här för

las någon *Commerce*: men derest man kan gifwa Uundersätarne anledning af förtiena et stycke bröd, samt genom Bengars besparing i Landet göra folcket rika, där är et rätt fundament til en *solide Commerce*: och derpå böra alla trogne råd och anstalter i Landet syfta, på det allt det som sträfwar deremot må blifwa affskaffat. I anledning här utaf är wäl mödan wärdt, at uti sådant fall som nu här är, enär det ena Wäretet står det andra så mycket i wägen, at begge tillika icke kunna besordras, närmare stjärskåda den *questionen*, om *Ost-Indiske Handelen*, eller *Manufactorier* äro för Riket myttigare och *essentiellare*, eller om den *Ost-Indiske Handelen* nu och i framtiden kan tillkynda Riket större förmåner än *Manufactorier*? Herwar *Interessenterne* behagade förden skull framträda, och wisa hwad fasta pålar de hafwa nedslagit här i Riket, at dermed qwarhålla den af *Ost-Indiske Handelen* härkommande *reële avancén*, som eljest utom lands wil bortflyttia.

De måge åter uprepa de tillförene upräknade förmåner, som *Skieps. provision* och den i orden utsläfwade *afsättningen* för wåre *Wle. Fabriquer*; så förtienas dock
alt

yttrade, måste ännu des utan de främmande *Interessenter* hafwa här i Riket försåldt af sine *Wahrov* til 770000 *Daler* dros mynt, som nödwändige fallit i dese senares händer, och antingen redan blifwit remitterade utur Landet, eller åtminstone ännas blifwa på et annat eller flere *Skiepp* sände til *Ost-Indien*, til at hämta of så mycket större *Capital* uti gods åter på halsen. Således fördubbla *Interessenterne* wid hwar *Laddnings* försäljande sine *Capitaler*, och ju flere *Ost-Indiske Skiepp* som komma hit, ju större penninge summor draga de utur Riket.

Ly de först utskieppade 600000 *Dal. Smt.* drog utur Riket 1000000 *Daler* dros mynt, och när dese penningar åter sättes på det andra och tredje *Skieppet*, samt hämta åter gods tilbakars til dubbelt wärde som här föryttas, (ty i *Portugall*, *Spanien*, *Frankrike*, *England*, *Hålland*, *Dannemarc* och *Rysland* hafwa de sine egne *Ost-och West-Indiska Compagnier*.) måste Landet ånteligen så utblättas på des *Contante penningar*, at innom 12 åhrs tid naturligt wis, intet annat i deras ställe lærer wara här til finnandes än *upsticne Sijdentygger*, *wydruckte The* och *sönderlagne Porscellainer*, *Wacker Handel*.

alt sådant icke at nämmas med namn af förmåhner, emedan de taga bort kiärnan, och lemna off skalen i ställe.

Der emot kan man möta dem wäsenteligen med en oräknelig Skara af fattige och omtyndige Barn, som til *education* och undervisning i alle nödige Lärostycken upptages i *Manufactorierne*; af wårnlöse qwinnor och äncktor, som wid *Fabrique* - Wårcken finna et nödorstigt uppehälle; af starcka arbetare, som der hafwa tillräckelig utkomst, och änteligen af allehanda slags Handtwårckare, som derwid niuta deras dageliga förtäring. Man lærer då få see, om *Ost-Indiske Compagniet* kan hålla stånd emot denne antågande hopen, som alla hafwa til lösen *ora & labora*, och äro utrustade med böner och tårar, emot dem, som wille dem fränwända deras löflige närings medel.

Färliga Sewår, som inga *Porcellaines* eller *Chinesiske Broderier*, om de än i *Francrike* eller *Glandern* worre tilwårckade, kunna afhålla: hwarföre man ock gör sig den goda förhoppning, at Landsens egne Barn wid så godt förehaswande lära blifwa skyddade och bibehållne, hållt de derigenom winna för Riket otrolige *Summor*, som eljest skulle gå utom Landet för främmande arbets-lön.

Ly man kan ögonstienligen lägga å daga, at på et skålpund silke af äckta färg, som innom lands uti band uparbetas, bespares uti arbets lön 130 til 148 Daler Kop:mt. af oäckta *dito* 115 på skålp. silke. Uti *Florett* 53, uti *Last* 32 Dal. och uti andra *Syddentyger* mer och mindre: förtutan *Ull*-tillwårckningar, som likaledes genom den *Ost-Indiske* Handelens misbruk, fast än *indirecte* kommer at lidas: hwar wid uppå et lispund förtienas, i arbets lön 124 Daler K:mt. Så at et sundt förnuft här af nogsammt kan aftaga och dömma, om antingen *Ost-Indiske* Handelen, som wil betaga Riket en så anseelig förtienst, eller *Manu-*
factu-

facturerne, som den samma wilja *Conservera*, mera sif-
ta på *Sweriges* förmån och nytta.

Man wil ån ytterligare och för närmare uplysning
skull taga til *Exempel* et *Stycke-tahl* *Nåsdukar*, som år
1000 *Nåsdukar* af den *sort* som sidst ifrån *Ost-Indien* hit-
kommit, hwilka då måst warit med hårdt silke upblandade,
och blifwit här i *Landet* försälde, sämre och bättre til unge-
fer 4 *Daler Rmt. St.* giör = = = = 4000.

Låt dem hafwa wågit 2½ lod stycket, så wore det 78
Skålpund och 4 lod: lägger man här til afgången
för affökning och redning ungesfer 17 Skålpund 28
lod, blifwer in alles rätt oberedt silke 96 Skålpund
och som det år bekant, at de som haft *Capitaler*,
hafwa i desse åhren kunnat lidva godt *sarabatt* sil-
ke ifrån *Hålland* och *Petersburg*, som år ifrån an-
dra handen, åtminstone til 18 *Daler Skålp.* hwaraf
långt bättre *Nåsdukar* kunna giöras ån de *Ost-In-*
diska; så hade sådant inköps kostadt *publico* för 96
Skålpund å 18 *Daler* = = = = 1728.

För *Färgestofter* som der til blifwit inför-
skrefne ungesfer = = = = 72.

behåller *summan* emot 4000 ----- 1800.

Åf den *Ost-Indiske* *Handelen* hade ånda
blifwit i *Landet* ----- 2200.

Hwilket år af utbetalte 1800 *Dal.* i *pro-*
portion emot 4000 *Daler* besparde öf-
wer 122 *Daler pro Cent.*

Når man nu här jemte betræctar, at denne bespa-
ringen blifwer i *Landet*, samt at ganska många menni-
nistior af den samma genom arbets-lön hafwa sin födo:
hwad *accijs* af tårande för hwar och en *Person* *Eronans*
höga rätt tilfaller, förutan *Folkets* uplåtande til nyttiga
arbe-

arbeten, med mera; Så kan räkningen snart uthwisa, hwilket dera då blifwer för Riket winst eller förlust; kunnandes någre *Interessenters* enskotte profit, samt stiepps uthredning med der tilhörige *Båhmåns* underhåld och dylika fördelar, litet swara i *proportion* emot den *reëlle advance*, den *Manufactoristerne* af sådane *Summor*, som allenast för *Ost-Indiske* Tygen äro blesne uthbetalte och än widare kunde komma at betalas, wärckeligen innehålla, förutan besparing i *Wäxel-Coursen*, emot den stegring, som genom sådane penningars *prompte ut=remittering*, här til *rudemateriens* betingande och *Manufacturerernes* kiänning, nu i åhr owanligen sig tildragit och ännu påstår: och fast än de *Inrikes* tilwärfkade *Wahrer* falla til en del dyrare för köparen än de *Ost-Indiske*, (hwilket intet kan wara *Publico* til skada, emedan penningen må löpa huru den wil, stadnar han dock i Landet) så kan likwist intet skidligen sättas, at *Ost-Indiske* Handelen derföre riktar Riket, såsom *Manufacturerne* giörat; ty om någon wil af en *Svensk Fabrique* köpa sig til gagns *Sifdentyg*, och måste derföre betala 200 Daler *Kopp:mt.* en annan tilhandlar sig deremot äftwen så många alnar af *Ost-Indiskt* Tyg för 130 Daler, så synes den samma hafwa bespart 70 Daler, men när han åter tre gånger måste låta giöra sig kläder af det *Ost-Indiska* Tyget, som utan arbets-lön och andre tilhörigheter kostar honom 390 Daler; imedlertid den förre bär sin första klädning af *Svensk* Tilwärfkning; så finner man omsider, at den floke *Ost-Indiske* Handlaren, i ställe för at winna, efter förmodan; har wärckeligen förlorat 95 *pro Cent.* Hwilken har nu bäst handlat, eller hwilken Handel är nu nyttigast?

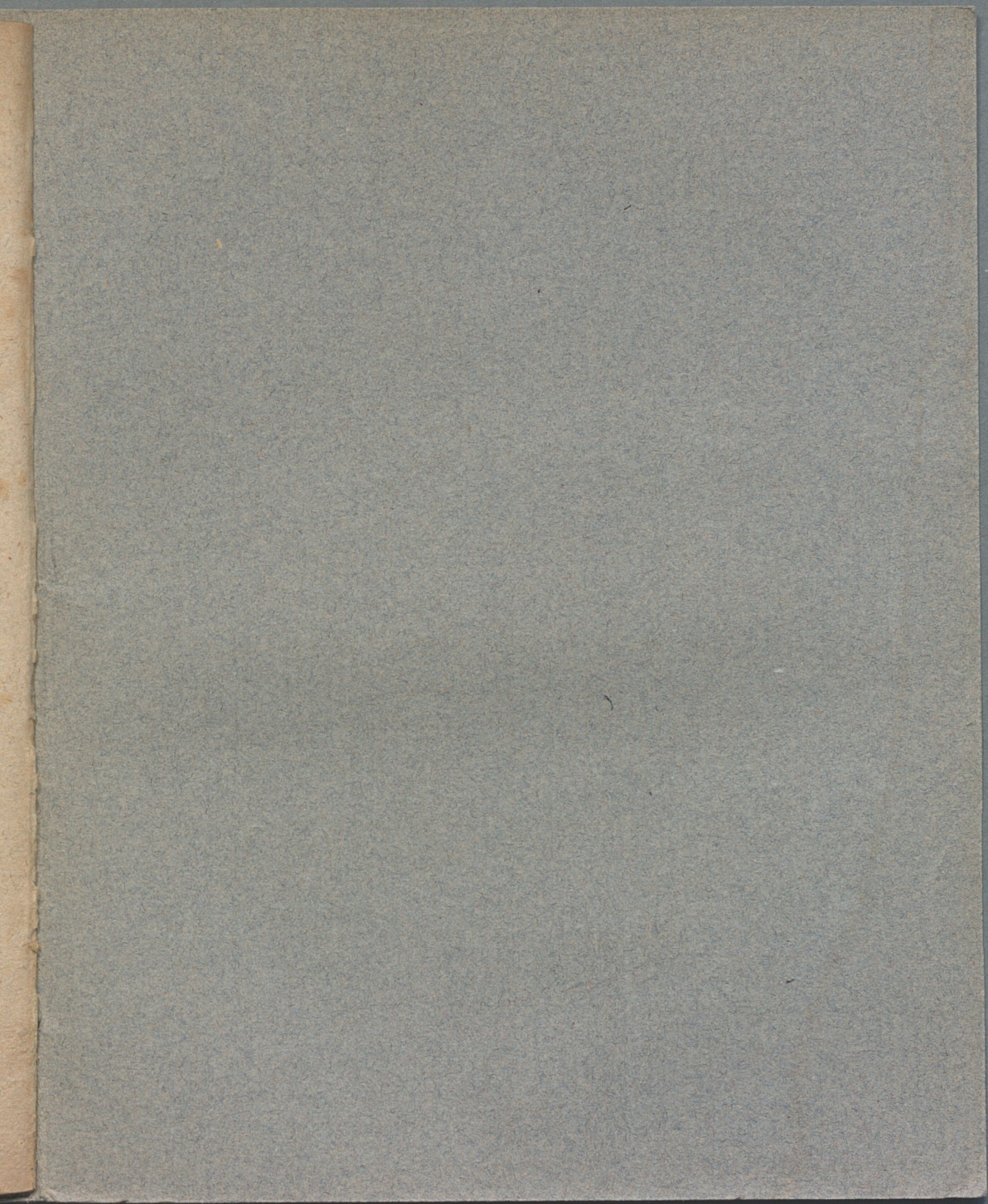
Utaf alt föregående, som handgripeligen kan aftagas, huru missfördelachtig denne *Ost-Indiske Compagniets* Handel synes vara för *Sweriges* Rike och des trogna Uldersfatares wälfärd, med mindre den sanma, på lika sätt som i *Engeland*, blifwer insträckt inom så tränga gränstor, som man haft utan twiswel här i ögnelicket och ändamähl wid sielwa *Ocroijens* förlånande; så twiflar jag ingalunda om wärekställigheten deraf, så wida man ett wil, at de, med så mycken möda och beskostnad, här anlagde *Manufactur-Wärel*, inna någre åhrs förlopp, skola gå öfwer ända, och Landet aldeles uthblättas på de reda penningar som här ännu kunna finnas.

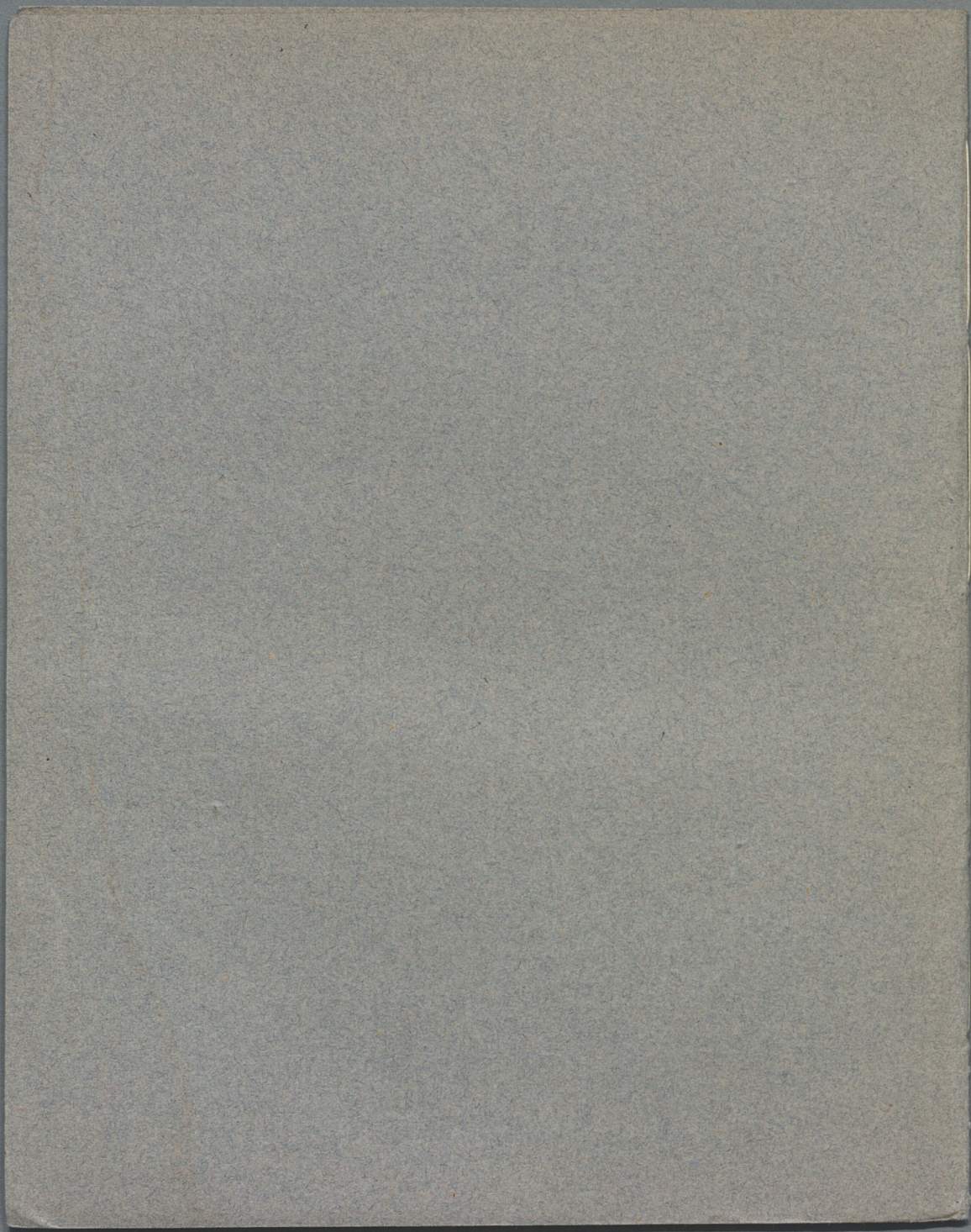
Swad här uthinnan widare förelöper, lårer jag hafwa tillfälle at gifwa en annan gång wid handen; Förblifwandes imedlertid ic. ic. ic.

Finnes til köps uti *Hattstofferarens* Herr *O. Wallmans* Bod wid *Riddarhus-Torget*, och *Mad. Mellins* Bod wid *Stor-Torget* à 6 öre *Silfwermynt* Exemplaret.

www.books2ebooks.eu